

نگاهی به کتابخانه‌های مراکز آموزشی سازمان

کتابخانه ارزشمندترین بخش یک مرکز آموزشی است. طراوت دانش‌آموز در این است که علاوه بر کتب درسی رسمی، امکان دسترسی به کتابهای دیگر را در مدرسه خود داشته باشد.

در تجهیز یک مرکز آموزشی، کتابخانه جایگاه ویژه خود را دارد، با اینکه عدد پذیرفته شده سرانه کتاب جهت هر دانش‌آموز ۲۰ جلد می‌باشد، براساس آمار وزارت آموزش و پرورش، میانگین سرانه کتابهای کتابخانه مدارس برای هر دانش‌آموز در مقطع ابتدایی ۰/۹۸، در مقطع راهنمایی تحصیلی ۱/۵ و برای دبیرستان ۲/۲۴ جلد می‌باشد. این عدد برای مراکز موجود سازمان در سال تحصیلی ۷۲-۱۳۷۱ میانگین ۱۰/۸۵ جلد را نشان می‌دهد و همانطور که در جدول دیده می‌شود بیش از نیمی از مراکز زیر این میانگین قرار دارند. که در مجموع بهیچوجه میانگین مطلوبی به نظر نمی‌رسد.

البته براساس همین آمار ۶۸ درصد مدارس موجود ایران دارای کتابخانه هستند که بخش عمده‌ای از آنها صرفاً از کتابهای داخل یک قفسه در دفتر مدرسه تشکیل یافته‌اند.

تلاشهای پیگیر و مجدانه در جهت سروسامان دادن به کتابخانه‌های مدارس ایران بعد از انقلاب قابل تقدیر است ولی با وجود این کتابهای موجود حتی در مقطع دبیرستان نیز بهیچوجه مطلوب به نظر نمی‌رسد و چه بسا که بخشی از این کتب در طول سال هیچ مراجعه‌کننده‌ای نداشته باشند.

از سال ۱۳۶۶ که سازمان ملی پرورش استعدادهای درخشان شکل گرفت به جز مراکز تهران، مراکز همدان و کرمان نیز به عنوان اولین مراکز شهرستانی متولد شدند از همان ابتدا تلاش جهت تجهیز کتابخانه‌های مدارس شروع گردید ولی متأسفانه حتی در سال جاری در بعضی موارد مجبور بودیم - بخاطر فضای محدود آموزشی - برخی از کتابخانه‌ها را تبدیل به کلاس نماییم. با وجود این از سال گذشته تلاش جدی‌تری جهت تجهیز کتابخانه‌ها به کتابهای مورد نیاز دانش‌آموزان و همینطور قفسه، میز و صندلی صورت پذیرفته است. تهیه و ارسال هفت سری کتاب، مجموعاً در ۳۵۳ عنوان جدید، در سال گذشته با تلاش مدیریت فوق برنامه، به شادابی کتابخانه‌ها با همه کمبودهایش افزوده است. در کنار این تلاش متمرکز، برخی از مراکز آموزشی نیز به این امر حیاتی عنایتی خاص مبذول داشته‌اند در صورتیکه بعضی از مراکز حتی کتابهای مرجع را در دفتر مراکز آموزشی متمرکز نموده‌اند و از زیبایی پشت جلد آنها بیشتر از محتوا بهره می‌برند و یا در دسترس خودشان بودن را بر در دسترس دانش‌آموز قرار داشتن ترجیح می‌دهند.

در سالهای قبل، همه ساله وضعیت کتابخانه‌های مراکز آموزشی در خبرنامه داخلی سازمان گزارش می‌شد، که به علت تولد «مجله استعدادهای درخشان» و واگذاری اطلاع‌گیری به مدیریت فوق برنامه این مثنوی نسبت به سالهای قبل ۶ ماه تأخیر شد. متأسفانه در گزارش برخی مراکز آمار کتابهای کتابخانه مراکز در سال قبل بیش از سال تحصیلی ۷۲-۱۳۷۱ است که بنظر می‌رسد در سال قبل این مراکز و احتمالاً برخی مراکز دیگر مجلات خود را هم جزو کتابهای کتابخانه گزارش نموده باشند که با

تفکیک عناوین مجلات مزبور از تعداد کتب هر کتابخانه آمار موجود دقیق‌تر به نظر می‌رسد. در جدول ارقام ستون مربوط به سال ۱۳۷۱، تعداد کتب موجود تا اسفند آن سال را می‌رسانند و ستون بعد تعداد کتابها و عناوین مجلات مراکز را تا شهریور ۷۲ گزارش‌کنند.

نکته قابل تأمل دیگر اینکه با افزایش بیش از ۴۰۰۰ دانش‌آموز در سال تحصیلی جدید «درصدها» در اغلب مراکز دگرگون می‌شوند که قطعاً با تلاش مسئولان مراکز آموزشی و پیگیریهای مدیریت فوق‌برنامه در نهایت سال تحصیلی جاری بدون کاستی، با ارقام مطلوبتری روبرو خواهیم شد.

بطور کلی ۱۳۸۳۳۹ جلد کتاب برای ۵۹ مرکز آموزشی آنهم برای مراکزی که سرآمدهای هر شهر را گزینش و عهده‌دار آموزش آنها هستند نمی‌تواند رقم مطلوبی به حساب آید.

در سال ۶۸ کتابهای موجود کتابخانه‌های مراکز ۴۹۳۹۴ جلد در سال ۶۹ بیش از ۶۷۰۰۰ جلد و در سال ۷۰ حدود ۱۰۰۰۰۰ جلد بوده است.

نکته ضروری اینکه در جمع مراکز آموزشی، کتابهای کتابخانه‌های مراکز زاهدان، لار، اسلامشهر و مدرسه راهنمایی تحصیلی شماره ۲ علامه حلی تهران که در سال جاری تأسیس شده‌اند - هرچند از کتابخانه بهره‌مند هستند - بعلاوه «کتابخانه مرکزی سازمان» در نظر گرفته نشده‌اند.

از آنجا که این آمار با توجه به نوپا بودن مراکز در مقایسه با تعداد کتب و مجلات برخی از دانشگاهها و مؤسسات پژوهشی موجود می‌تواند وضعیت نسبی خود را باز یابد، در جدول بعد نگاهی به عناوین کتب و مجلات موجود در این مراکز - براساس گزارش شورای پژوهشهای علمی کشور در تابستان ۱۳۷۲ - نیز می‌اندازیم.

تعداد کتب کتابخانه‌های مراکز آموزشی سازمان در سال تحصیلی ۷۲-۱۳۷۱، نسبت دانش‌آموز به کتاب در هر مرکز و مقایسه کتب موجود نسبت به سال ۱۳۷۰

شهر	مرکز آموزشی	سال تأسیس کتابخانه	تعداد کتابها در سال ۱۳۷۰	تعداد کتابها در سال ۷۱-۷۲ تحصیلی	تعداد دانش‌آموزان مرکز	سرانه کتاب برای هر دانش‌آموز	عناوین مجلات
تهران	علامه حلی راهنمایی	۱۳۶۲	۴۰۰۰	۴۲۱۹	۳۴۷	۱۲/۱۲	۱۰
	علامه حلی دبیرستان	۱۳۶۲	۶۲۴۰	۵۲۸۰	۴۴۲	۱۱/۹۴	۲۸
	فرزندگان	۱۳۶۲	۱۰۲۰۰	۱۱۳۰۰	۶۹۰	۱۶/۳۹	۴۸
همدان	علامه حلی	۱۳۶۶	۲۷۰۰	۳۱۰۰	۲۸۳	۱۰/۹۵	۱۲
	فرزندگان	۱۳۶۶	۲۸۸۲	۲۴۱۵	۲۹۴	۸/۲۱	۱۵
کرمان	علامه حلی	۱۳۶۶	۲۴۰۵	۳۷۵۲	۳۱۸	۱۱/۷۹	۱۵
	فرزندگان	۱۳۶۶	۲۳۶۸	۳۱۶۴	۳۱۷	۹/۹۸	۱۷
اصفهان	شهید اژه‌ای	۱۳۶۷	۴۴۰۰	۴۶۷۰	۴۶۲	۱۰/۱۱	۷
	فرزندگان امین	۱۳۶۷	۲۷۰۰	۳۵۶۸	۴۴۲	۸/۰۷	۱۰
تبریز	شهید مدنی	۱۳۶۷	۲۳۰۰	۲۷۴۶	۲۸۶	۹/۶۰	۳۴
	فرزندگان	۱۳۶۷	۱۱۲۶	۱۲۰۰	۲۸۳	۴/۲۴	۱۵
مشهد	شهید هاشمی‌نژاد	۱۳۶۷	۲۲۸۲	۲۶۵۰	۴۳۲	۶/۱۳	۲۲
	فرزندگان	۱۳۶۷	۲۵۰۰	۳۲۶۹	۴۲۲	۷/۷۴	۱۰
یزد	شهید صدوقی	۱۳۶۷	۴۰۶۲	۶۲۳۶	۲۶۵	۲۳/۵۳	۲۴
	فرزندگان	۱۳۶۷	۳۷۳۰	۵۰۷۸	۲۷۱	۱۸/۷۴	۳۰
اراک	علامه حلی	۱۳۶۷	۱۹۰۰	۲۵۲۰	۲۶۵	۹/۵۱	۱۲
	فرزندگان	۱۳۶۷	۱۶۵۱	۲۸۰۰	۲۷۵	۱۰/۱۸	۹
شهرری	شهید بهشتی	۱۳۶۷	۱۷۰۰	۱۹۵۱	۲۸۱	۶/۹۴	۲۱
	زینی (س)	۱۳۶۷	۲۳۹۹	۳۱۳۸	۲۳۲	۱۳/۵۲	۱۲
قم	شهید قدوسی	۱۳۶۸	۳۲۴۰	۵۵۰۰	۱۹۸	۲۷/۷۸	۳۰
	فرزندگان	۱۳۶۸	۱۶۷۰	۳۵۰۰	۱۹۰	۱۸/۴۲	۳۰
رشت	میرزا کوچک خان	۱۳۶۸	۱۹۵۰	۲۳۶۵	۲۵۰	۹/۴۶	۱۴
	فرزندگان	۱۳۶۸	۱۳۵۰	۲۳۳۶	۲۵۰	۹/۳۴	۱۲
کرمانشاه	شهید بهشتی	۱۳۶۸	۲۵۰۰	۳۲۶۲	۱۸۷	۱۷/۴۴	۲۲
	فرزندگان	۱۳۶۸	۱۳۱۰	۱۵۳۶	۱۸۵	۸/۲۵	۷

ارومیه	شهید بهشتی	۱۳۶۸	۹۰۶	۱۳۵۰	۲۵۵	۵/۲۹	۱۶
	فرزندگان	۱۳۶۸	۷۶۲	۱۲۱۵	۲۴۲	۵/۰۲	۱۶
بندرعباس	شهید حقانی	۱۳۶۸	۸۰۰	۱۷۰۰	۱۵۵	۱۰/۹۷	۵
	فرزندگان	۱۳۶۸	۱۳۰۰	۱۳۸۴	۱۵۴	۸/۹۹	۸

شهر	مرکز آموزشی	سال تأسیس کتابخانه	تعداد کتابها در سال ۱۳۷۰	تعداد کتابها در سال ۷۱-۷۲ تحصیلی	تعداد دانش آموزان مرکز	سرانه کتاب برای هر دانش آموز	عناوین مجلات
کرج	شهید سلطانی	۱۳۶۸	۱۶۵۰	۲۱۳۲	۱۹۴	۱۰/۹۹	۳۲
	فرزندگان	۱۳۶۸	۲۸۵۰	۳۸۵۹	۱۹۳	۱۹/۹۹	۱۰
قزوین	شهید بابایی	۱۳۶۸	۱۴۴۰	۱۷۸۰	۲۵۳	۷/۰۳	۵
	فرزندگان	۱۳۶۸	۷۰۲	۱۲۹۰	۲۳۵	۵/۴۹	۱۰
اهواز	شهید بهشتی	۱۳۶۸	۱۴۴۲	۲۴۳۰	۲۵۱	۹/۶۸	۲۴
	فرزندگان	۱۳۶۸	۱۶۰۲	۱۸۴۰	۲۳۸	۷/۷۳	۷
زنجان	شهید بهشتی	۱۳۶۸	۱۵۶۰	۲۰۰۴	۲۳۵	۸/۵۳	۵
	فرزندگان	۱۳۶۸	۶۳۰	۱۲۴۶	۲۳۲	۵/۳۷	۶
شیراز	شهید دستغیب	۱۳۶۸	۱۳۵۰	۱۸۵۶	۲۵۵	۷/۲۸	۱۸
	فرزندگان	۱۳۶۸	۱۵۸۰	۲۲۳۲	۲۵۴	۸/۷۹	۲۹
شهرکرد	شهید بهشتی	۱۳۶۹	۹۹۰	۲۶۲۸	۱۰۸	۲۴/۳۳	۲۳
	فرزندگان	۱۳۶۹	۸۰۰	۲۰۹۷	۱۱۹	۱۷/۶۲	۱۸
دزفول	شیخ انصاری	۱۳۶۹	۷۴۷	۱۳۹۳	۱۶۸	۸/۲۹	۷
	فرزندگان	۱۳۶۹	۷۰۰	۱۳۹۳	۱۶۳	۸/۵۵	۷
ساری	شهید بهشتی	۱۳۶۹	۱۰۹۱	۱۷۱۵	۱۲۱	۱۴/۱۷	۴۸
	فرزندگان	۱۳۷۱	—	۷۷۷	۱۱۶	۶/۷۰	۳
قائم‌شهر	شهید بهشتی	۱۳۷۱	—	۳۵۴	۱۰۷	۳/۳۱	۶
	فرزندگان	۱۳۶۹	۷۵۰	۱۴۶۵	۱۰۹	۱۳/۴۴	۱۸
بابل	شهید بهشتی	۱۳۷۰	۵۸۵	۹۰۰	۹۶	۹/۳۷	۸
	فرزندگان	۱۳۷۰	۵۳۲	۱۲۳۵	۹۶	۱۲/۸۶	۱۲
بیرجند	شهید بهشتی	۱۳۷۰	۶۰۰	۱۰۴۰	۸۸	۱۱/۸۲	۵
	فرزندگان	۱۳۷۰	۵۵۰	۱۱۷۶	۹۳	۱۲/۶۴	۴
خرم‌آباد	شهید بهشتی	۱۳۷۰	۳۷۵	۸۶۳	۸۴	۱۰/۲۷	۲۰
	فرزندگان	۱۳۷۰	۳۷۴	۸۹۲	۸۲	۱۰/۸۸	۹
سمنان	شهید بهشتی	۱۳۷۱	—	۹۷۲	۴۴	۲۲/۰۹	۳
	فرزندگان	۱۳۷۱	—	۶۷۶	۴۴	۱۵/۳۶	۲

شاهرود	شهید بهشتی	۱۳۷۱	—	۴۴۵	۴۸	۹/۲۷	۶
	فرزندگان	۱۳۷۱	—	۴۴۵	۴۸	۹/۲۷	۶
آبادان و	شهید بهشتی	۱۳۷۱	—	۶۰۰	۲۹	۲۰/۶۹	۱۲
خرمشهر	فرزندگان	۱۳۷۱	—	۴۵۷	۲۷	۱۶/۹۲	۸
جمع:				۱۳۸۳۳۹	۱۲۷۴۷	۱۰/۸۵	—

فهرست اسامی برخی از دانشگاهها و مؤسسات پژوهشی، تعداد عناوین کتب و تعداد نشریات ادواری آنها

نام مؤسسه و سال تأسیس	تعداد کتب فارسی	تعداد کتب لاتین	تعداد مجلات فارسی	تعداد مجلات لاتین
انستیتو پاستور ایران ۱۲۹۸	۶۲۰	۹۹۵	۲۵	۱۴۱
انستیتو تحقیقات بهداشتی ۱۳۳۸	۴۰۰۰	۱۷۰۰۰	۲۰	۲۵۰
انستیتو علوم تغذیه و صنایع غذایی ایران ۱۳۴۴	۳۵۷۵	۳۵۱۵	۶۴	۷۷
پژوهشگاه صنعت نفت	۱۷۵۰	۵۳۰۰	۶۳	۳۲۵
دانشگاه ارومیه ۱۳۴۵	۱۹۳۱۶	۱۶۰۸۰	۲۸	۲۶۷
دانشگاه آزاد اسلامی ۱۳۶۵	۲۸۰۴۰۱	۶۶۱۴۳	۱۱۰	۷۴۷
دانشگاه اصفهان ۱۳۴۷	۱۰۳۵۶۲	۶۸۴۷۴	۱۶۸	۵۸۲
دانشگاه الزهرا ۱۳۴۳	۳۶۸۸۸	۳۶۸۸۸	۲۴۶	۱۸۵
دانشگاه بوعلی سینا ۱۳۵۴	۴۶۳۴۸	۴۱۵۶۰	۴۰۰	۲۰۰
دانشگاه بین‌المللی امام خمینی ۱۳۶۲	۷۹۰۰	۴۶۴۰	۱۷۲	۳۷
دانشگاه پیام نور	۷۰۵۰	۵۰۵۰	۱۰۱	۱۱۶
دانشگاه تربیت مدرس ۱۳۶۱	۲۳۱۰۰	۵۳۸۹۸	۲۶۵	۱۱۵۸
دانشگاه تربیت معلم تهران ۱۳۳۴	۱۱۵۳۷	۱۲۰۰۲	۲۱۴	۱۵۹
دانشگاه تهران ۱۳۴۳	۹۱۷۴۲	۸۶۳۹۹	۱۹۳	۲۴۲
دانشگاه رازی کرمانشاه ۱۳۵۸	۳۰۰۰	۸۹۰۰	۰	۰
دانشگاه سیستان و بلوچستان ۱۳۵۴	۵۲۹۰۰	۱۴۸۳۰	۱۹۱	۱۸۷
دانشگاه شهرکرد	۵۰۰۰	۳۰۰۰	۴	۰
دانشگاه شهید بهشتی ۱۳۴۹	۱۲۵۳۳۸	۱۲۵۳۳۸	۲۵۰	۷۵۰
دانشگاه شهید چمران اهواز ۱۳۵۶	۱۲۸۵۰۸	۱۱۶۱۰۵	۰	۰
دانشگاه صنعتی امیرکبیر ۱۳۳۷	۷۹۲۳	۳۵۰۷۲	۶۰	۴۲۰
دانشگاه صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی ۱۳۵۶	۱۴۹۲۶	۲۵۰۵۴	۴۳	۸۹
دانشگاه صنعتی شریف ۱۳۵۱	۲۰۹۰۰	۱۱۵۰۰۰	۹۰	۱۲۹۹
دانشگاه علامه طباطبائی ۱۳۵۹	۳۸۰۰۰	۴۵۰۰۰	۲۰۰	۱۰
دانشگاه علم و صنعت ایران ۱۳۳۰	۸۲۵۳	۳۳۰۱۱	۱۴۶	۲۵۸

۱۴۵	۰	۳۳۲۹	۳۰۰۸	دانشگاه علوم پزشکی اراک
۷۲۹	۴۵	۷۵۷۴۵	۳۵۳۸۰	دانشگاه علوم پزشکی اصفهان ۱۳۲۹
۹۹۹	۱۲۰	۲۱۱۲۸	۵۸۷۷	دانشگاه علوم پزشکی ایران ۱۳۵۴
۰	۰	۲۴۰۰	۲۶۰۰	دانشگاه علوم پزشکی ایلام
۲۰۰	۴۰	۵۰۰۰	۴۰۰۰	دانشگاه علوم پزشکی بابل ۱۳۶۴

نام مؤسسه و سال تأسیس	تعداد کتب فارسی	تعداد کتب لاتین	تعداد مجلات فارسی	تعداد مجلات لاتین
دانشگاه علوم پزشکی بیرجند ۱۳۶۶	۱۰۳۲	۱۲۰۰	۱۵	۳۰
دانشگاه علوم پزشکی تبریز ۱۳۶۵	۲۲۷۳	۶۶۹۱	۴۰	۱۰۱
دانشگاه علوم پزشکی زاهدان ۱۳۶۰	۱۵۰۰	۲۵۰۰	۳۸	۳۳۱
دانشگاه علوم پزشکی زنجان	۹۳۴	۶۰۰	۳۰	۲۰۰
دانشگاه علوم پزشکی شیراز	۱۴۷۸۰	۴۸۶۱۰	۱۸۷	۱۴۲۳
دانشگاه علوم پزشکی قزوین	۷۴۶۰	۸۰۰۰	۱۰	۱۵۰
دانشگاه علوم پزشکی کردستان	۲۰۰	۶۰۰	۱۰	۵۰
دانشگاه علوم پزشکی گیلان ۱۳۴۴	۲۷۴۹	۲۹۰۷	۹	۴۰۰
دانشگاه علوم پزشکی مازندران ۱۳۴۱	۲۵۰۰	۳۵۰۰	۱۵۰	۲۴۰
دانشگاه علوم پزشکی همدان ۱۳۶۲	۳۴۳۲	۳۳۵۶	۸۱	۳۸۰
دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان ۱۳۶۶	۸۹۵۸	۳۲۵۹	۸۹	۸۳
دانشگاه فردوسی مشهد ۱۳۴۹	۲۱۹۸۰	۸۸۹۵	۱۱۵	۲۷
دانشگاه مازندران ۱۳۶۱	۳۸۶۵۵	۲۱۱۹۵	۱۸۷	۲۵۱
دانشگاه هنر ۱۳۶۰	۲۱۰۸۰	۱۴۰۹۰	۴۴	۲۶
دانشگاه یزد ۱۳۶۸	۲۹۹۲۸	۱۲۸۵۷	۵۱۹	۴۰۶
دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی ۱۳۶۲	۷۵۹۱	۱۱۰۰۰	۲۲۱	۴۴۵
سازمان برنامه و بودجه ۱۳۶۱	۳۱۹۸۰	۹۲۵۳	۲۹۷	۲۸۰
سازمان پژوهشهای علمی و صنعتی ایران ۱۳۶۰	۵۵۶۰	۷۹۱۲	۷۳	۳۱۰
سازمان تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی ۱۳۶۰	۱۸۴۸۴	۱۱۴۴۲	۱۹۲	۲۸۰
سازمان زمین‌شناسی کشور ۱۳۴۴	۴۰۰۰	۸۰۰۰	۵۰	۱۳۰
سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی ۱۳۳۷	۷۰۰۰۰	۳۵۰۰	۳۲۵	۰
سازمان نقشه‌برداری کشور ۱۳۳۲	۱۵۰۰	۱۴۰۰	۲۵	۲۵
کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۱۳۵۹	۳۴۶۲۹	۱۷۰۷۹	۲۳۶	۱۵۳
کتابخانه مرکزی شرکت مخابرات ایران	۶۵۰	۸۰۹	۲۸	۱۳۶
کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۱۶	۲۱۸۴۱۲	۱۳۶۹۹۸	۳۴۸۶	۷۰۲
مجمع آموزش عالی سمنان	۴۷۰۰	۵۲۰۰	۳۰	۸۰
مجمع آموزش عالی شاهرود ۱۳۵۳	۱۰۵۰۰	۵۲۰۴	۲۵	۲۵

۱۴۵۳	۴۸۰۰۰	۲۹۰۰۰	دانشگاه تبریز ۱۳۴۶
۳۴۱	۱۵۹۹۰	۲۸۹۰۰	دانشگاه شهید باهنر کرمان ۱۳۵۸
۱۱۲	۵۲۴۸	۴۶۷۳	دانشگاه شیراز ۱۳۴۴
۴۳۴	۱۷۱۲۷	۵۲۷۶	دانشگاه صنعتی اصفهان ۱۳۵۶

